

1906002132015

Programlama Dilleri Temelleri

BAİBÜ Bilgisayar Müh.

Ders 9

Dr. Araş. Gör. İsmail Hakkı Parlak

Kaynaklar: Watt, David A., Programming Language Design Concepts, Wiley

Bazı şekiller kaynak kitaptan kopyalanmıştır.

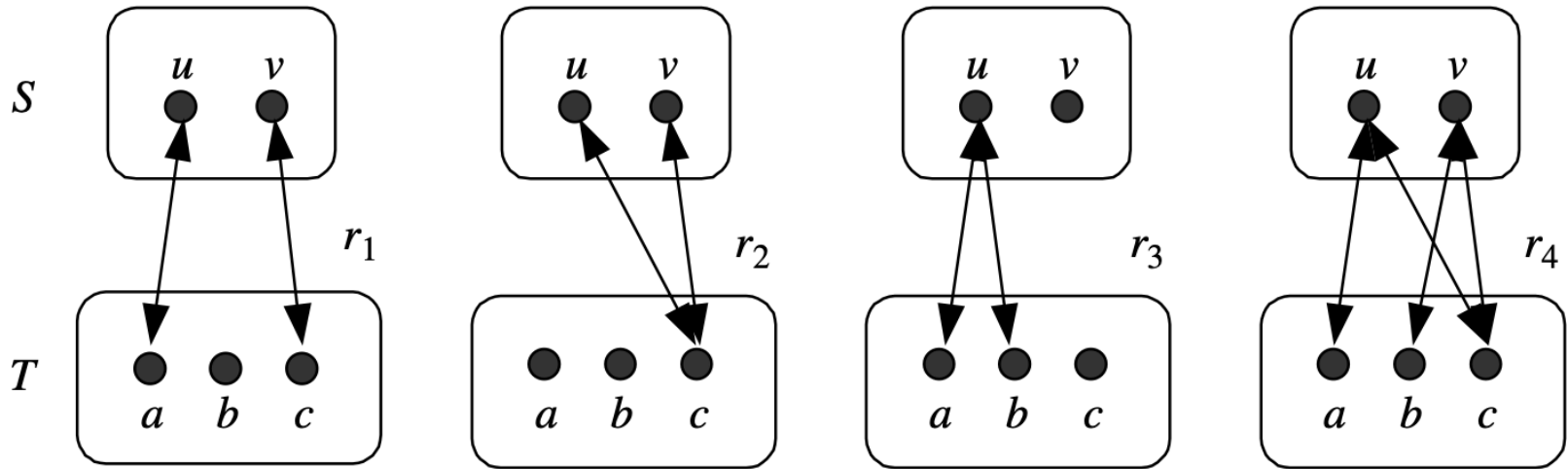
Mantıksal Programlama

- Zorunlu (imperative) ve fonksiyonel programlama kadar farklı paradigmaların bile ortak bir noktası vardır: *bir program girdileri okur ve çıktıları yazar.*
- Çıktılar işlevsel olarak girdilere bağlı olduğundan, zorunlu veya fonksiyonel bir program, girdilerden çıktıları bir eşleme (mapping) uygulamak olarak görülebilir.
- Bir mantıksal program ise bir ilişkiyi uygular (implement eder). İlişkiler (relations), eşlemelerden daha genel olduğundan, mantık programlama, zorunlu veya fonksiyonel programlamadan potansiyel olarak daha yüksek düzeydedir (high-level).

Mantıksal Programlama

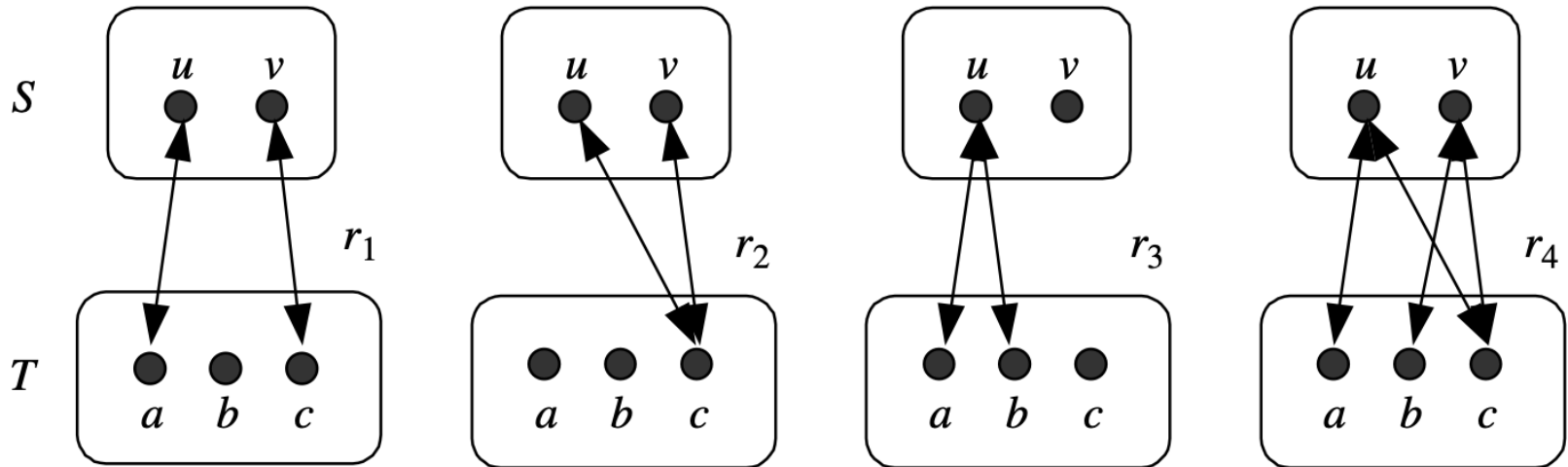
- S ve T iki değer kümesi olsun. Eğer S içindeki bütün x'ler ve T içindeki bütün y'ler için değeri doğru (True) veya yanlış (False) olan bir $r(x, y)$ mevcutsa, r , S ve T arasında bir ilişkidir (relation) denir.
- Örneğin ">" işareti sayılar arasında bir ilişkidir. Çünkü sayı kümesindeki bütün x, y ikilileri için $x > y$ ifadesi ya True ya da False olmak zorundadır.

Mantıksal Programlama

- Yukardaki şekildeki çift başlı oklar, ilişkinin doğru (True) olduğu her bir değer çiftini birbirine bağlar. Örneğin, $r_1(u, a)$ ve $r_1(v, c)$ doğrudur.
- S ve T arasındaki bir ilişkide, S 'deki belirli bir değer T 'deki birçok değerle ilişkili olabilir. Genel olarak, eşlemeler (mappings) çoktan bire (many-to-one), ilişkiler ise çoktan çoğadır (many-to-many).
- Imperative ve fonksiyonel programlama, esas olarak mapping'lerin uygulanmasıyla ilgilidir. Bir mapping m implement edildikten sonra, şu sorguyu yapabiliriz: a verildiğinde, $m(a)$ 'nın değerini belirleyin.

Mantıksal Programlama

- Mantıksal programlama, ilişkileri uygulamakla ilgilidir. Bir r ilişkisi implement edildikten sonra şu tarz sorgular yapılabilir:
 - a ve u verildiğinde, $r(a, u)$ 'nin doğru olup olmadığını belirleyin.
 - a verildiğinde, $r(a, y)$ doğru olacak şekilde tüm y 'leri bulun.
 - u verildiğinde, $r(x, u)$ doğru olacak şekilde tüm x 'leri bulun.
 - $r(x, y)$ doğru olacak şekilde tüm x ve y 'leri bulun.

İlişkiler (Relations)

- $\text{Point} = \text{point}(\text{Float} \times \text{Float})$ xy düzlemindeki tüm noktaların kümesini temsil etsin.
- Ancak ve ancak p noktası orijinde ise doğru olan bir *orijin*(p) ilişkisi düşünün. Bu Point kümesinde tekli bir ilişkidir. Şu şekilde tanımlanabilir:
 - $\text{orijin}(\text{nokta}(x, y))$ ancak ve ancak $x == 0$ ve $y == 0$
- Şimdi *içeride*(p, r) ilişkisini ele alalım, bu ancak ve ancak p noktası orijinde merkezli r yarıçaplı çemberin içindeyse doğrudur. Bu, Point ve Float arasındaki ikili bir ilişkidir. Şu şekilde tanımlanabilir:
 - $\text{içeride}(\text{point}(x, y), r)$ **iff** $x^2 + y^2 < r^2$

Prolog

- Prolog (**P**rogrammation en **L**ogique) bir mantık programlama dilidir.
- Prologdaki bütün veri yapılarına terim (Term) denir.
- Bir terim şunlardan oluşabilir:
 - **Atom** veya **sayı** olan bir **sabit** (constant).
 - Bir **değişken** (variable).
 - **Yapılar** (structures).

Atomlar

- Tek tırnak içine alınmış herhangi bir şey (ör. 'Naber').
- Başında bir küçük harf bulunan herhangi bir karakter, sayı veya alt çizgi karakteri dizisi (örn. bu_bir_Atomdur).
- Herhangi bir sembol dizisi: +, -, *, /, \, ^, >, <, =, ', :, ., ?, @, #, \$, &. (ör. ***+*****+@).
- Özel atomlardan herhangi biri: [], {}, ;, !

Sayılar

- Bir sayı şunlardan biri olabilir:
 - Bir tamsayı (integer) (ör. 99).
 - Bir ondalıklı sayı (float) (ör. 99.91).
 - Bilimsel notasyonlu sayı (ör. 5e7)

Değişkenler

- Başında bir büyük harf olan herhangi bir karakter, sayı veya alt çizgi karakteri dizisi (örn. X, Hey_naber).
- Önünde bir alt çizgi olan herhangi bir karakter dizisi, sayı veya alt çizgi karakteri (ör. _hey_Ho).
- Kendi başına bir alt çizgi karakteri (ör. _). Kendi başına bulunan alt çizgiye anonim değişken denilir. Önemsiz (don't care) değerleri ifade etmek için kullanılır.

Yapılar

- Prolog'daki yapılar, birkaç bileşeni olan, ancak tek bir nesne olarak ele alınan basit nesnelerdir. C dilindeki struct gibi.
- Bir atom ile başlarlar.
- Devamında parantez içinde virgülle ayrılmış bir veya daha fazla argümanları olur.
- Argümanlar herhangi bir Prolog terimi olabilir.
- Örnek:
 - tarih(12, aralik, 2022)
 - kisi(ali, dogum(2004, adana), kilo(80), a_RH_pos)

Dil Elemanları

- Bir Prolog programı, önerme (clause) veya yüklemelerden (predicate) oluşur.
- Birim önermeleri, bir nokta ile biten yapı veya atom terimleridir. Birim önermeleri gerçekler (facts) olarak kabul edilir.
 - `buyuk(karpuz, elma).`
- Birim olmayan önermeler (kurallar, rules) bir baş önerme (head clause) ve bir gövdeden (body) oluşur.
 - `anneanne(X, Y) :- anne(X, Z), anne(Z, Y).`
- Baş önermenin ispatı için gövdenin ispatı gerekir.
- Gövde virgülle (and) veya noktalı virgülle (or) ayrılmış yapılardan oluşur.
- Gövdedeki yapılar kanıtlanması gereken hedef (goal) önermelerdir.